

Naar de dierentuin

Dr. Peter Klerks,
raadadviseur
Parket-Generaal,
Openbaar Ministerie
en docent aan de
Politieacademie.
Reageren?
p.p.h.m.klerks@om.nl

Ik had verlof en wilde een dagje doorbrengen zonder mijn OM-collega's. Ik ging daarom naar de dierentuin. Daar kwam ik tachtig nogal gepassioneerde politiemensen tegen. Ze wisselden ervaringen uit over de aanpak van complexe en hardnekkige criminaliteitsproblemen. Ze spraken ook over hoe om te gaan met weerstand tegen verandering in de eigen organisatie. Het was de 'VDV', een club van kritische en innovatieve politiemensen, weer gelukt een inspirerend gezelschap bijeen te brengen.

De aftrap kwam van een gepromoveerd biologe en inmiddels ook politiekundige. Zij illustreerde met zoölogisch beeldmateriaal wat voor nuttig én disfunctioneel gedrag je bij de dieren en in de politiewereld kunt tegenkomen. Het was verhelderend te zien hoe een kudde bavianen reageert, wanneer iemand het in zijn apenkop haalt om 'de hiërarchische lijn' te negeren. Een moedige collega verhaalde daarna hoe het hem als zij-instromer niet was gelukt om een innovatief project van de grond te krijgen, en welke weerstand hij daarbij had ontmoet. Hij aarzelde overigens niet om ook kritisch naar zijn eigen functioneren te kijken.

Piket-App

Vervolgens kwamen er drie jonge slimme rechercheurs voor de groep, die wel volledig in de flow zaten. Dit 'Q-Team' lanceert de ene vernieuwing na de andere, met wisselend succes. Ronduit briljant in zijn eenvoud is hun Piket-App. De papieren piketmap voor de recherche in de eenheid Oost-Nederland bestond tot voor kort uit ongeveer 1.500 documenten, die voortdurend via de mail min of meer op orde werd gehouden. Dat zou voorlopig zo blijven: waar 'blauw op straat' al enige tijd via hun PDA's van allerlei handige applicaties wordt voorzien, hebben rechercheurs met hun tweedehands BlackBerries het nakijken. Zo zit de politiewereld nu eenmaal in elkaar: *deal with it* en vergeet die dikke map niet!

De jonge dwarsdenkers zagen dat anders, beraamden Een Plan, en voegden de daad bij het woord. Ze snoeiden het woud aan instructies, regels en contactadressen terug tot 90 essentiële documenten. Ze regelden via een amper legale truc 25 iPads. Nu is de piketmap in Oost digitaal, snel te doorzoeken en voortdurend actueel.

Iedereen blij? Niet helemaal. Het landelijk MEOS-project maakte bezwaar tegen de eigengereide vernieuwers uit Arnhem: dit past niet in de planning en zorgt voor onrust. Mobiele digitalisering voor de recherche is immers nog niet aan de orde. Gelukkig heeft het Q-Team steun van de eenheidsleiding, zodat de iPads mogen blijven. Van landelijke uitrol kan echter geen sprake zijn.

Melden bij de Leider PD

Deze jonge hoogopgeleide rechercheurs hadden meer inspirerende verhalen, zoals hoe ze masterclasses Opsporing organiseren waar 'iedereen' heen gaat. Dat gebeurt op aansprekende wijze letterlijk *hands-on*, op een nagemaakte

PD. Niemand gaat op zo'n dag vroegtijdig naar huis, vooral uit enthousiasme natuurlijk maar ook omdat iedereen zich volgens protocol moet aan- en afmelden bij de Leider PD. De blauwdruk van de masterclass is beschikbaar en wordt nu ook elders gebruikt.

Zo werkt de opsporing in Oost-Nederland aan kwaliteit en vernieuwing. DRR-medewerkers gaan in uniform de straat op en praten met burgers over ondermijnende criminaliteit. Recherchekoppels worden op pad gestuurd met een doelstelling in plaats van werkopdrachten: de 'commander's intent'. Begrippen als zingeving en taakvolwassenheid worden zo concreet ingevuld.

Cold cases kraken met een kaartspel

Soms stuit het Q-Team op een schijnbaar onneembare hindernis. Een van de rechercheurs vertelde de zaal hoe hij tijdens zijn stage in de Verenigde Staten zag hoe daar *cold cases* werden opgelost met een ongewone aanpak. Foto's en gegevens van slachtoffers in onopgeloste moordzaken werden op speelkaarten afgebeeld, die vervolgens in gevangenskantines werden verkocht. Op de kaarten stond een telefoonnummer: wie meer wist van een zaak werd gevraagd contact op te nemen. Een controversiële aanpak: in de bajes zitten weliswaar mogelijke tipgevers, maar is het niet onethisch om veroordeelde boeven met foto's van slachtoffers te laten spelen? Men raakte in de V.S. echter overtuigd zodra de eerste successen werden geboekt.

De afstuderende rechercheur nam het plan mee naar huis en ging bij terugkomst in Nederland niet over één nacht ijs. Met iedereen die er iets van kon vinden werd overlegd over een voorzichtige, kleinschalige pilot. De korpsleiding, de Dienst Justitiële Inrichtingen, Slachtofferhulp en de nabestaanden in kwestie gaven allemaal hun toestemming, overtuigd van de zorgvuldigheid van het project en de reële kans dat hiermee levensdelicten konden worden opgelost. Tot slot werd ook het College van procureurs-generaal benaderd, want het OM is formeel verantwoordelijk voor de opsporingsberichtgeving. Daar oordeelde men dat de voorgestelde methode van informatiegaring ongepast was. Het project moest daarop worden afgeblazen.

In de dierentuin wisselden we meer ervaringen uit met innovaties die succes hebben en plannen die in de kiem worden gesmoord. We analyseerden welke mechanismen daar aan ten grondslag liggen. We maakten kennis met professionele verleidingskunst en irrationele weerstand. We discussieerden over broodnodige vernieuwing in de opsporing en merkten hoe we elkaar daarbij kunnen inspireren. Vier generaties vakmensen doorbreken samen ingesleten patronen, gebruikmakend van nieuwe technieken en inzichten om samen te bouwen aan een meer wendbare en effectieve opsporing. Aan het eind van de middag dronken we nog een glaasje fris op verlicht leiderschap, want hoe slim de uitvoerders ook worden: autoriteiten kunnen de vernieuwing maken of breken. <<